

Zasady Przedmiotowego Oceniania (PZO) z geografii. Zakres podstawowy. Klasa IIIT(p)**I. Ocenie podlegają**

1. Wiadomości z zakresu geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej.
  - znajomość faktów
  - rozumienie i stosowanie pojęć
  - znajomość i rozumienie prawidłowości i teorii
  - przedstawienie i wyjaśnianie zdarzeń, zjawisk i procesów
2. Umiejętności przedmiotowe z zakresu geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej.
  - posługiwanie się pomocami dydaktycznymi (podręcznikiem, mapami, rocznikami statystycznymi, schematami i zestawieniami tabelarycznymi, diagramami itp.),
  - pozyskiwanie, wykorzystywanie i przetwarzanie informacji,
  - interpretacja i rozumienie tekstów geograficznych,
  - analiza i interpretacja wyników obserwacji i doświadczeń geograficznych,
  - analiza map o różnej treści,
  - zastosowanie informacji geograficznych w celu rozwiązywania zadań praktycznych i problemów życia codziennego,
  - umiejętne wyszukiwanie i interpretacja danych statystycznych,
  - selekcjonowanie, porównywanie, grupowanie informacji według określonych kryteriów,
  - ocenianie i rozumienie problemów w różnych skalach przestrzennych i czasowych,
  - interpretacja, analiza i ocena poznanych związków przyczynowo-skutkowych (człowiek - przyroda - gospodarka).
3. Umiejętności kluczowe
  - samodzielność (planowanie, organizowanie i ocenianie własnej nauki, przyjmowanie za nią odpowiedzialności, dokonywanie dojrzałych wyborów)
  - kreatywność (wykorzystywanie informacji z różnych źródeł, rozwiązywanie problemów w sposób twórczy),
  - praca w grupie (skuteczne porozumiewanie się w różnych sytuacjach, prezentacja własnego punktu widzenia i uwzględnianie poglądów innych ludzi, przyswajanie sobie metod i technik negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów społecznych),
  - aktywna postawa na lekcji (prezentacja wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie edukacji).

II. Narzędzia pomiaru (sposoby sprawdzania wiadomości i umiejętności)

1. Wiadomości
  - odpowiedź ustna z bieżącego materiału,
  - dłuższa wypowiedź z powtarzanego materiału,
  - kartkówka obejmująca do 3 ostatnich tematów,
  - sprawdziany pisemne
  - referat - krótka prezentacja na określony temat,
  - praca domowa wykonana w zeszycie, zeszycie ćwiczeń bądź w innej ustalonej z nauczycielem formie (np. tabeli, plakatu, itd.),
  - ćwiczenia wykonywane podczas lekcji sprawdzające umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej lub ćwiczenia wykonywane przy pomocy instrukcji, a także ćwiczenia terenowe,
  - udział w konkursach przedmiotowych i olimpiadach (zajęcie punktowanego miejsca),
  - ćwiczenia – w zeszycie ćwiczeń geograficznych
2. Umiejętności:
  - a) sprawne posługiwanie się podstawowymi pomocami dydaktycznymi,
  - b) umiejętność czytania map różnej treści,
  - c) analizowanie rysunków, schematów, diagramów itp.,
  - d) umiejętność prowadzenia obserwacji geograficznych i ich interpretacja,
  - e) aktywna postawa ucznia na lekcji,
  - f) współpraca w grupie i twórcze rozwiązywanie problemów naukowych.

III. Kryteria oceniania

I Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- 1 Posiadał wiedzę i umiejętności znacznie wykraczające poza podstawowe wymagania programowe.
- 2 Samodzielnie rozwija swoje zainteresowania geograficzne poprzez korzystanie z literatury, oglądanie filmów popularno – naukowych, itp.
- 3 Przejawia twórcze myślenie, proponuje niekonwencjonalne formy analiz i rozwiązań problemów geograficznych.
- 4 Osiąga sukcesy w Olimpiadzie Geograficznej, lub Olimpiadzie Wiedzy Ekologicznej.

II Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- 1 Wykazuje opanowanie pełnego zakresu wiedzy i umiejętności określonego podstawowymi wymaganiami programowymi.
- 2 Biegłe posługuje się zdobytymi wiadomościami, potrafi je usystematyzować, analizować, zastosować do rozwiązywania problemów geograficznych w sytuacjach nowych.
- 3 Umiejętnie posługuje się atlasem i rocznikiem statystycznym.
- 4 Potrafi poprawnie przedstawiać graficznie dane statystyczne, wyciągać odpowiednie wnioski i właściwie je interpretować.
- 5 Używa we właściwy sposób słownictwa geograficznego.
- 6 Wykazuje bardzo dobrą orientację na mapie.

III Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- 1 Opanował wszystkie wiadomości i umiejętności określone podstawowymi wymaganiami programowymi.
- 2 Samodzielnie rozwiązuje typowe zadania lub problemy geograficzne.
- 3 Wykazuje dobrą orientację na mapie.
- 4 Poprawnie, w typowy sposób prezentuje i stosuje wiadomości.

IV Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- 1 Opanował większość wiadomości określonych podstawowymi wymaganiami programowymi.
- 2 Samodzielnie rozwiązuje zadania i problemy geograficzne o średnim stopniu trudności.
- 3 Potrafi podać definicje podstawowych pojęć geograficznych i przy pomocy nauczyciela potrafi je rozwinąć i wysnuć wnioski.
- 4 Wykazuje podstawową znajomość mapy.
- 5 Wykazuje podstawową orientację z zakresu najważniejszych wydarzeń politycznych i gospodarczych w Polsce i na świecie.

V Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- 1 Posiada braki w wiadomościach i umiejętnościach określonych podstawowymi wymaganiami programowymi, nieprzekreślające jednak możliwości uzyskania podstawowej wiedzy geograficznej w ciągu dalszej nauki.
- 2 Wykazuje elementarną znajomość mapy.
- 3 Rozwiązuje typowe zadania i problemy geograficzne o niewielkim stopniu trudności.
- 4 Popelnia błędy rzeczowe, lecz potrafi je skorygować przy pomocy nauczyciela.

VI Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- 1 Nie opanował wiadomości i umiejętności określonych podstawowymi wymaganiami programowymi, a braki uniemożliwiają mu dalsze zdobywanie wiedzy geograficznej.
- 2 Nie wykazuje elementarnej orientacji na mapie.
- 3 Popelnia kardynalne błędy rzeczowe, oraz nie potrafi ich skorygować nawet z pomocą nauczyciela.
- 4 Wykazuje brak podstawowych wiadomości z zakresu życia politycznego i gospodarczego Polski i świata.
- 5 Nie potrafi rozwiązać zadań i problemów geograficznych o elementarnym stopniu trudności.
- 6 Nie wykazuje znajomości elementarnych pojęć geograficznych.

Kartkówki i sprawdziany z punktowanymi odpowiedziami oceniane są według następującej skali procentowej:

Sprawdzenie orientacji na mapie polega na wskazaniu 5 wskazanych przez nauczyciela obiektów geograficznych. Ocena wystawiona w oparciu o następujące kryteria:

2	prawidłowe wskazania	- dopuszczający
3		- dostateczny
4		- dobry
5		- bardzo dobry

Oceny	Procentowy udział punktów
niedostateczny	0-33% punktów
dopuszczający	34-50% punktów
dostateczny	51-67% punktów
dobry	68-84% punktów
bardzo dobry	85-100% punktów
celujący	85-100% punktów oraz zadanie wykraczające

W przypadku usprawiedliwionej nieobecności ucznia na zapowiedzianym sprawdzianie wiadomości, jest on zobowiązany do zaliczenia odpowiedniej partii materiału w terminie i formie ustalonej z nauczycielem.

Planowane powtórzenia materiału oraz pisemne sprawdziany wiadomości są przeprowadzane zgodnie z zasadami określonymi w ZWO (Zasadach Wewnętrznego Oceniania).

Nauczyciel w terminie ustalonym w ZWO informuje uczniów i rodziców o przewidywanych rocznych (semestralnych) ocenach. W przypadku, gdy uczeń, lub jego rodzice nie zgadzają się z przewidywaną oceną, a sprzeciw ma uzasadnienie w ocenach częściowych ucznia i nienagannej frekwencji (brak nieobecności nieusprawiedliwionych), uczeń ma prawo w terminie (nie później niż na tydzień przed ostateczną klasyfikacją) i formie ustalonej przez nauczyciela (sprawdzian pisemny) przystąpić do zaliczenia partii materiału objętego okresem klasyfikacji.

Oceny częściowe, śródroczne i końcoworoczne nauczyciel uzasadnia w formie ustnej.

Dostosowanie wymagań dla ucznia z dysleksją rozwojową.

-łagodniej oceniać wykresy, mapki, rysunki, które są mniej przejrzyste i mniej starannie wykonane

-stosować polecenia krótkie i nieskomplikowane

-upewnić się czy uczeń zrozumiał polecenie

-w sprawdzianach - w zadaniach przeznaczonych do samodzielnego wykonania upewnić się czy uczeń zrozumiał polecenie. Zadania powinny być zapisane na kartce - nie dyktować.

-uczeń nie powinien czytać na głos przed zespołem klasowym nowego tekstu

-stosować częste wzmocnienia pozytywne, doceniać zaangażowanie

-posadzić ucznia blisko nauczyciela by nauczyciel mógł kontrolować pracę ucznia

W przypadku innych dysfunkcji - szczególne dostosowanie wymagań – zgodnie z orzeczeniem poradni psychologiczno – pedagogicznej.

Wymagania na poszczególne oceny

Konieczne (ocena dopuszczająca)	Podstawowe (ocena dostateczna)	Rozszerzające (ocena dobra)	Dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
I. Przemysł				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest <i>przemysł</i> • wymienia czynniki lokalizacji przemysłu • przedstawia działy przemysłu high-tech • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>industrializacja, dezindustrializacja, reindustrializacja</i> • podaje przykłady procesów dezindustrializacji na świecie • wymienia źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne • wymienia główne surowce energetyczne i przykłady ich wykorzystania • wymienia największych na świecie producentów surowców energetycznych • wyjaśnia, na czym polega <i>bilans energetyczny</i> • podaje największych producentów energii elektrycznej • wymienia rodzaje elektrowni wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych • wymienia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje rodzaj lokalizacji przemysłu do zakładów przemysłowych • podaje cechy przemysłu tradycyjnego i jego rozmieszczenie na świecie • wymienia cechy przemysłu high-tech i jego rozmieszczenie na świecie • wymienia cechy industrializacji, dezindustrializacji i reindustrializacji • podaje różnicę między industrializacją a reindustrializacją • omawia odnawialne źródła energii • opisuje nieodnawialne źródła energii • przedstawia strukturę produkcji energii na świecie • podaje zalety i wady elektrowni ciepłych i jądrowych • omawia zalety i wady wybranych elektrowni odnawialnych • wskazuje na mapie państwa posiadające elektrownie jądrowe • przedstawia wielkość produkcji energii elektrycznej wytwarzanej w elektrowniach jądrowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu na świecie • omawia stopień zależności lokalizacji przemysłu od bazy surowcowej i podaje przykłady tej zależności • porównuje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii • omawia przyczyny i skutki dezindustrializacji • podaje przykłady przejawów reindustrializacji w Polsce i wybranych krajach Europy • przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na świecie • przedstawia zmiany w bilansie energetycznym Polski w XX w. i XXI w. • omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej • opisuje zmiany w produkcji i w zużyciu energii elektrycznej na świecie • omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozmieszczenie i rozwój wybranych działów przemysłu • omawia znaczenie przemysłu high-tech na świecie • omawia przyczyny i przebieg reindustrializacji • omawia przemiany przemysłu w Polsce w XX w. i XXI w. • omawia skutki rosnącego zapotrzebowania na energię • opisuje strukturę produkcji energii elektrycznej według rodzajów elektrowni na świecie, w wybranych krajach i w Polsce • omawia plany rozwoju energetyki jądrowej w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu • ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy i jakość życia ludności • uzasadnia rolę procesów reindustrializacji na świecie, w Europie i w Polsce • przedstawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii • analizuje wpływ struktury produkcji energii elektrycznej na bezpieczeństwo energetyczne państwa • uzasadnia potrzebę społecznej debaty nad decyzją dotyczącą rozwoju energetyki jądrowej w Polsce
II. Usługi				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje usługi • omawia usługi podstawowe i wyspecjalizowane • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>transport, infrastruktura transportowa</i> • przedstawia podział transportu • wymienia elementy infrastruktury • wyjaśnia znaczenie terminu <i>łącność</i> • przedstawia podział łączności 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje zróżnicowanie sektora usług na świecie • omawia etapy rozwoju usług • porównuje strukturę zatrudnienia w usługach w Polsce ze strukturą zatrudnienia w wybranych krajach • omawia czynniki rozwoju transportu • wymienia zalety i wady różnych rodzajów transportu • przedstawia rozwój telefonii i jej zróżnicowanie na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa stopień zaspokojenia zapotrzebowania na usługi w państwach o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego • przedstawia rozwój sektora usług w Polsce • charakteryzuje poszczególne rodzaje transportu i ich uwarunkowania • opisuje sieć transportu na świecie • omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie usług w gospodarce państw • wyjaśnia znaczenie poszczególnych rodzajów transportu w rozwoju społeczno-gospodarczym państw • przedstawia prawidłowości w zróżnicowaniu dostępu do internetu na świecie • opisuje rolę łączności w światowej gospodarce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formułuje wnioski na temat poziomu zaspokojenia zapotrzebowania na usługi w Polsce w porównaniu z innymi krajami • przedstawia uwarunkowania rozwoju różnych rodzajów transportu w wybranych państwach

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym są gospodarka oparta na wiedzy, kapitał ludzki, społeczeństwo informacyjne • wymienia czynniki wpływające na rozwój gospodarki opartej na wiedzy • wymienia największe banki świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>handel międzynarodowy (zagraniczny), eksport, import, bilans handlowy państwa</i> • podaje przykłady państw o dodatnim i ujemnym saldzie handlu międzynarodowego • wymienia najważniejsze produkty wymiany międzynarodowej • podaje największych światowych importerów i eksporterów • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, atrakcyjność turystyczna, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna</i> • podaje państwa świata najliczniej odwiedzane przez turystów • wymienia państwa o największych wpływach z turystyki zagranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy społeczeństwa informacyjnego • omawia zróżnicowanie dostępu do usług bankowych na świecie • przedstawia zróżnicowanie salda handlu międzynarodowego w wybranych państwach • podaje czynniki wpływające na strukturę towarową handlu zagranicznego państw • wymienia negatywne skutki rozwoju handlu międzynarodowego • wymienia rodzaje turystyki • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>walory turystyczne, infrastruktura turystyczna, dostępność turystyczna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia spadek znaczenia usług pocztowych i rozwój telekomunikacji komputerowej • podaje cechy gospodarki opartej na wiedzy • omawia rolę władz w gospodarce opartej na wiedzy • porównuje dostęp do internetu w gospodarstwach domowych w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej • omawia zróżnicowanie usług edukacyjnych na świecie • opisuje kierunki międzynarodowej wymiany towarowej • przedstawia strukturę handlu zagranicznego Polski • charakteryzuje główne regiony turystyczne świata 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rozwój innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy w Polsce • omawia znaczenie usług edukacyjnych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata • omawia rosnącą rolę usług finansowych na świecie • omawia rolę giełdy w systemach finansowych i gospodarkach państw • omawia miejsce Polski w handlu międzynarodowym • opisuje zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać • omawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze walory turystyczne wpływające na atrakcyjność turystyczną wybranych regionów świata 	<p>świata i w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym • omawia przejawy i skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • omawia znaczenie usług edukacyjnych i finansowych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata • omawia znaczenie handlu w rozwoju społeczno-gospodarczym świata • omawia rozwój turystyki i jej wpływ na gospodarkę państw i na jakość życia mieszkańców regionów turystycznych
III. Wpływ człowieka na środowisko				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>antropopresja</i> • podaje przykłady zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, wynikających z działalności człowieka • wymienia filary zrównoważonego rozwoju • podaje źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka • wymienia typy smogu • wymienia gazy cieplarniane oraz główne źródła ich emisji • wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka • wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego jakie niesie działalność rolnicza • wymienia rodzaje górnictwa • wyjaśnia znaczenie terminu <i>rekultywacja</i> • wymienia kierunki rekultywacji terenów pogórnicznych • wymienia zanieczyszczenia emitowane przez środki transportu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>pojemność turystyczna</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zasady i filary zrównoważonego rozwoju • podaje przyczyny występowania smogu • wymienia inne przykłady wpływu działalności człowieka na atmosferę (globalne ocieplenie, kwaśne opady, dziura ozonowa) • omawia zasoby wody na Ziemi i ich wykorzystanie • podaje przyczyny deficytu wody na świecie • przedstawia wpływ nadmiernego wypasu zwierząt na środowisko • wymienia zagrożenia związane z górnictwem • wyjaśnia, na czym polega rekultywacja terenów pogórnicznych • przedstawia wpływ awarii tankowców na środowisko przyrodnicze • wymienia cechy krajobrazu kulturowego terenów wiejskich i miast • wymienia rodzaje rewitalizacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady nieracjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego • opisuje smog typu londyńskiego i smog typu fotochemicznego • omawia pozytywne i negatywne skutki budowy tam na rzekach • przedstawia wpływ płodozmianu i monokultury rolnej na środowisko przyrodnicze • wyjaśnia wpływ działalności górniczej na litosferę i rzeźbę terenu • omawia wpływ kopalń na stosunki wodne • opisuje zmiany krajobrazu wywołane działalnością transportową • wymienia pozytywne i negatywne skutki dynamicznego rozwoju turystyki • omawia degradację krajobrazu rolniczego i miejskiego • omawia przykłady negatywnych zjawisk na obszarach zdegradowanych • opisuje rodzaje rewitalizacji i podaje przykłady 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze • podaje skutki występowania smogu • przedstawia przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki globalnego ocieplenia • omawia ingerencję człowieka w hydrosferę na przykładzie Wysokiej Tamy na Nilu i zaniku Jeziora Aralskiego • omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze • prezentuje wpływ melioracji na środowisko przyrodnicze na przykładzie Polski i świata • opisuje powstawanie leja depresyjnego • omawia wpływ górnictwa na pozostałe elementy krajobrazu • wyjaśnia wpływ transportu na warunki życia ludności • omawia wpływ dynamicznego rozwoju turystyki na środowisko geograficzne • podaje przykłady zagrożeń krajobrazu kulturowego na świecie i w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega konflikt interesów w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze • przedstawia przykłady rozwiązań konfliktu interesów w relacji człowiek – środowisko • proponuje przykłady działań, które sprzyjają ochronie atmosfery • ocenia wpływ inwestycji hydrotechnicznych na środowisko przyrodnicze • prezentuje na dowolnym przykładzie wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze • omawia sposoby ograniczenia wpływu górnictwa na środowisko przyrodnicze • przedstawia możliwości stosowania w turystyce zasad zrównoważonego rozwoju • podaje przykłady działań służących ochronie

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz kulturowy</i> • wymienia czynniki kształtujące krajobraz kulturowy • wyjaśnia, czym jest degradacja krajobrazu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>rewitalizacja</i> • podaje przykłady rewitalizacji 			<ul style="list-style-type: none"> • omawia przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej • wyjaśnia, na czym polega postawa współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego 	<p>krajobrazów kulturowych na świecie, w Polsce i w najbliższej okolicy</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przykłady działań na rzecz środowiska
<p>I. ZRÓŻNICOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO POLSKI II. STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO POLSKI I JEGO OCHRONA</p>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie główne regiony fizycznogeograficzne Polski • przedstawia charakterystyczne cechy położenia matematyczno-geograficznego i politycznego Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej • przedstawia na mapie ogólnogeograficznej podział Polski na regiony fizycznogeograficzne i je wskazuje • przedstawia podział surowców mineralnych • charakteryzuje na podstawie map czynniki wpływające na klimat Polski • przedstawia cechy sieci rzecznej Polski i wyjaśnia jej zróżnicowanie na podstawie map tematycznych • wskazuje obszary o największej gęstości sieci rzecznej w Polsce • przedstawia na podstawie map tematycznych i danych statystycznych rozmieszczenie i zasoby jezior w Polsce • wymienia źródła zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego Polski • wymienia rodzaje odpadów stanowiących zagrożenie dla środowiska • wymienia formy ochrony przyrody w Polsce i we własnym regionie oraz podaje przykłady • 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyróżnia na podstawie mapy główne jednostki geologiczne występujące na obszarze Polski i własnego regionu • charakteryzuje na podstawie map rozmieszczenie głównych zasobów surowców mineralnych Polski oraz określa ich znaczenie gospodarcze • przedstawia konsekwencje położenia geopolitycznego Polski • przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy • wskazuje na mapie Polski rozmieszczenie głównych zasobów surowców mineralnych naszego kraju • przedstawia cechy ukształtowania powierzchni Polski i jej pasowy układ na podstawie mapy ogólnogeograficznej i krzywej hipsograficznej • wyjaśnia przyczyny i skutki niedoboru wody w wybranych regionach Polski • omawia na podstawie map elementów klimatu oraz danych klimatycznych cechy klimatu Polski • charakteryzuje na wybranych przykładach główne typy genetyczne jezior Polski • wykazuje znaczenie gospodarcze sztucznych zbiorników i ich rozmieszczenie na obszarze Polski • przedstawia formy działań na rzecz ochrony przyrody w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje związki pomiędzy budową geologiczną Polski i własnego regionu a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • charakteryzuje klimat Polski oraz wybranego regionu kraju, posługując się mapami elementów klimatu i danymi klimatycznymi • wymienia na podstawie mapy tematycznej jednostki geologiczne występujące na obszarze Polski i własnego regionu • wykazuje znaczenie przyrodnicze, społeczne i gospodarcze, w tym turystyczne jezior oraz sztucznych zbiorników na obszarze Polski • omawia cechy klimatu wybranego regionu Polski • omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych i okresu wegetacyjnego w Polsce • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • przedstawia przyczyny i skutki niedoboru wody w wybranych regionach Polski • omawia znaczenie przyrodnicze, społeczne i gospodarcze jezior w Polsce • wymienia na podstawie map tematycznych regiony Polski o dużym stopniu zanieczyszczenia powietrza • analizuje na podstawie danych GIS stan środowiska przyrodniczego Polski i własnego regionu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej obszaru Polski • omawia znaczenie gospodarcze głównych zasobów surowców mineralnych Polski • opisuje cechy ukształtowania powierzchni Polski i własnego regionu oraz określa ich związek z budową geologiczną • wyjaśnia zróżnicowanie klimatu oraz ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski • dokonuje analizy stanu środowiska w Polsce i własnym regionie oraz przedstawia wnioski z niej wynikające, korzystając z danych statystycznych i aplikacji GIS • ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski • przedstawia perspektywy rozwoju żeglugi rzecznej w Polsce • charakteryzuje na wybranych przykładach zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w Polsce • omawia na podstawie map i danych statystycznych stan zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych w Polsce • uzasadnia konieczność działań na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje cechy sieci rzecznej Polski oraz na podstawie źródeł informacji weryfikuje hipotezy dotyczące perspektyw rozwoju żeglugi rzecznej w Polsce • analizuje na podstawie danych GIS stan środowiska przyrodniczego Polski i własnego regionu • omawia przykłady własnego zaangażowania na rzecz ochrony środowiska
<p>III. LUDNOŚĆ POLSKI. URBANIZACJA</p>				
<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu ludności w Polsce • przedstawia na podstawie mapy gęstości zaludnienia Polski regiony silnie i słabo zaludnione • omawia zmiany liczby ludności Polski w latach 1945–2020 • podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa • omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce • omawia przyczyny migracji zewnętrznych w Polsce • podaje główne kierunki współczesnych emigracji Polaków • analizuje na podstawie danych statystycznych strukturę zatrudnienia w Polsce • wymienia przyczyny i konsekwencje bezrobocia w Polsce • przedstawia na podstawie mapy tematycznej przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje strukturę demograficzną ludności Polski na podstawie danych liczbowych oraz piramidy wieku i płci • wyjaśnia zmiany w strukturze zatrudnienia, podaje przyczyny bezrobocia i analizuje przestrzenne zróżnicowanie rynku pracy w Polsce • analizuje na podstawie map tematycznych wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce • określa skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce • przewiduje społeczno-gospodarcze skutki starzenia się polskiego społeczeństwa • przedstawia sytuację migracyjną w swoim regionie • analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski • przedstawia zróżnicowanie przestrzenne stopy bezrobocia w Polsce • charakteryzuje osadnictwo wiejskie w Polsce • wymienia główne typy wsi występujących w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje twierdzenia o prawidłowościach w zakresie rozmieszczenia ludności i wyjaśnia przyczyny jego zróżnicowania • analizuje przestrzenne zróżnicowanie salda migracji w Polsce, podaje przyczyny migracji wewnętrznych i zewnętrznych, główne kierunki emigracji Polaków oraz przedstawia sytuację migracyjną w swoim regionie • charakteryzuje na podstawie danych statystycznych strukturę ludności Polski według płci i wieku • przedstawia zróżnicowanie przestrzenne salda migracji wewnętrznych w Polsce • wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia ludności Polski • podaje przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje, na podstawie źródeł informacji geograficznej, zmiany liczby ludności, przyrostu naturalnego i rzeczywistego ludności Polski oraz prognozuje skutki współczesnych przemian demograficznych w Polsce dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • analizuje na podstawie danych statystycznych przestrzenne i czasowe zróżnicowanie przyrostu naturalnego w Polsce • wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski • omawia zróżnicowanie przestrzenne rynku pracy w Polsce • wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zmiany procesów urbanizacyjnych i osadnictwa wiejskiego w Polsce, wiążąc je z przemianami społecznymi i gospodarczymi • prognozuje skutki współczesnych przemian demograficznych w Polsce dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • określa wpływ przemian społeczno-gospodarczych na procesy urbanizacyjne i osadnictwo wiejskie w Polsce
IV. GOSPODARKA POLSKI				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce • prezentuje obszary o najkorzystniejszych warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce • przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce • charakteryzuje skutki przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. • przedstawia rozmieszczenie w Polsce ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii • wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce i określa ich znaczenie dla gospodarki • omawia rolę transportu w krajowej gospodarce • analizuje czynniki warunkujące rozwój turystyki w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. i ocenia ich skutki • prezentuje wartości obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Polski na przykładzie wybranego regionu lub szlaku turystycznego • projektuje wraz z innymi uczniami trasę wycieczki uwzględniającą wybrane grupy atrakcji turystycznych w miejscowości lub regionie oraz realizuje ją w terenie, wykorzystując mapę i odbiornik GPS • rozpoznaje i przedstawia oznakowanie żywności ekologicznej • omawia stan polskiego przemysłu przed 1989 r. • podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. • podaje cechy przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • omawia zróżnicowanie sieci transportowej w Polsce (transport 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje oznakowanie żywności ekologicznej oraz rozumie potrzebę zapoznania się z opisem pochodzenia i składem nabywanych produktów spożywczych • na podstawie źródeł weryfikuje hipotezy dotyczące perspektyw rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • analizuje przyczyny zmian i zróżnicowanie sieci transportu w Polsce, wskazuje główne węzły oraz terminale transportowe i przedstawia ich znaczenie dla gospodarki kraju • omawia charakter przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. • przedstawia uwarunkowania rozwoju i strukturę transportu w Polsce • podaje przyczyny zmian w sieci transportowej w Polsce • projektuje trasę wycieczki turystycznej z uwzględnieniem atrakcji turystycznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje obszary o najkorzystniejszych warunkach dla rozwoju rolnictwa oraz analizuje wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na możliwości przemian strukturalnych w rolnictwie Polski • omawia wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na możliwości przemian strukturalnych w rolnictwie Polski • omawia cechy systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce • omawia rolę turystyki w krajowej gospodarce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia cechy systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce oraz wyjaśnia cele certyfikacji i nadzoru żywności produkowanej w ramach tego systemu • przedstawia na podstawie dostępnych źródeł hipotezy dotyczące perspektyw rozwoju w Polsce przemysłu zaawansowanych technologii

<ul style="list-style-type: none"> • ocenia walory przyrodnicze i kulturowe Polski • prezentuje polskie obiekty na Liście UNESCO 	<p>kolejowy, samochodowy, morski, wodny śródlądowy, lotniczy)</p> <ul style="list-style-type: none"> • wydziela główne regiony turystyczne w Polsce i przedstawia ich atrakcje turystyczne 	<p>na wybranym szlaku turystycznym lub w regionie, z wykorzystaniem mapy i odbiornika GPS</p>		
V. MORZE BAŁTYCKIE I GOSPODARKA MORSKA				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa położenie Morza Bałtyckiego • omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego • wskazuje na mapie główne porty handlowe na polskim wybrzeżu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje linię brzegową i typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • podaje zróżnicowanie zasolenia Morza Bałtyckiego oraz przyczyny zasolenia • omawia strukturę przeładunków w głównych portach handlowych Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia główne cechy i stan środowiska przyrodniczego Morza Bałtyckiego oraz dostrzega potrzebę jego ochrony • opisuje florę i faunę Bałtyku • przedstawia stan zanieczyszczenia wód Bałtyku i podaje główne źródła tych zanieczyszczeń • charakteryzuje przemysł stoczniowy w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego • przedstawia cechy polskiej gospodarki morskiej • przedstawia stan i perspektywy rozwoju polskiego rybactwa • omawia na podstawie materiałów źródłowych możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje gospodarkę morską Polski oraz dyskutuje na temat możliwości jej rozwoju na podstawie zebranych materiałów źródłowych

opracował
Marek Tarabasz